

MOJA TUGA VRAĆALA MI SE JOŠ TUŽNIJA

Išao sam šumom od stabla do stabla i prožimao ga tugom
penetrao na vrhunce — moja tuga tamo je već blistala kao kruna
slao sam je na nepoznate kontinente u najudaljenija mesta
pošto je u Njujorku napravila dar-mar
moja tuga vraćala mi se još tužnija

Podmazivao sam mašine tugom
hranio kompjutere
prožimao rođake i prijatelje
proslavljene nosioce vlasti seosko plemstvo i zverstvo
aristokratiju smrti
moja tuga vraćala mi se još tužnija

Zaustavljao sam vozove
prožimao — klao sve putnike ološ device bandite
niko se izvukao nije
taman sam bio i ja svršio
moja tuga vraćala mi se još tužnija

Zidove sam rušio hihotom tužnim
punio tugom mine
slao je na Mesec u moru sidrio u trezore krio
upotrebljavao kao najstrašniju radnu snagu
vraćala se prokislja žedna gladna još tužnija
isprebijana na mrtvo ime

Iznajmljivao sam je srećnicima
slao na bračna putovanja sa zdravim osobama
imala je kola svog sofera
mrtvoga svog frajera
ali —
grabila je kući još tužnija
strašna je to tuga bila!

O jadona moja
jao
noćas te ostavljam
bez krova nad glavom!

26. OKTOBAR 1975.

25. oktobar 1975.
— radi se, dakle, o tome
da uopšte ne bude
dvadeset šestog!

26. oktobar je postojao
i 1875.
i 075.
i 0005.
pa ništa!
nihil nihil ljubavi moja.

Dvadeset šesti oktobar — mračnjače! mačore! fašisto!
balavče Večnosti!
ne dolazi!
nema više Dobro jutro! Dobar dan! Dobra sreća!
— laku noć!, majku li ti!

Dvadeset šesti oktobre — crko dabogda
majka te ne poznala!
propalico! nesrećniče! čoro! razbojniče! seronja! tupadžijo!
zajjavalo božje!

Dvadeset šesti — ja ili ti!
— briši!

Sarajevo, 25. X 75.

NEDOSTATAK KONKRETNIH DOKAZA

Uzmahnuo sam dokazom — rukom odsečenom
Budi konkretan! — reče Gospod
Kakve su to burgije!

Pokazah mu dušu — nevestu čarnu
golu na stolu
Bodi konkretan! — vrisnu Gospod
ne pali to kođ mene!

Prethodne noći posvećene rane moje
tužno mu namignuše — bljesnuše
Konkretnost ili smrt! — cimnu me
dosta s trikovima!

— dakle, drugovi, reče On
smrt ovog petljanca
ima da se smatra
nedokazanom!

KIBERNETIKA U NAUCI O KNJI- ŽEVNOSTI

denis poniž

Već iz naslova ovoga razmatranja moguće je zaključiti da se opredeljujemo za stanovište koje omogućava pozitivne odnose između kibernetike i savremene nauke o književnosti. Pri tome ne treba posebno naglašavati da je odnos između kibernetike i nauke o književnosti danas datost oko koje se niko ne dvoumi; različiti su samo pogledi na karakter tog odnosa koji nije samo jednostavna, takoreći, tehnička konstrukcija, nego u celini zadire u sudbinu savremene literature, u stvari svih tekstova, svake pisane poruke.

Pre nego što dodirnemo posebno pitanja, koja se nameću kao posledica odnosa kibernetike i nauke o književnosti, moramo kazati nekoliko reči o temeljnom odnosu iz kojeg proizilazi i naše razmatranje. Niz rasprava, dostupnih i našem čitaocu,¹ obrađuje kibernetiku u najširem značenju te reči, koja potiče od polatinjenog oblika grčkog kybernetea, kybernao, koje je postalo na latinskom gubernare, gubernator, i koja nas vodi prema širokom području upravljanja, ne samo na ekonomskom, nego i na socijalnom i političkom području. Čini se da je primerenije, ako ostanemo u »tehničkom« domenu reći *kibernetika*, ili kako je pojam u intervjuu za *Pitanja* br. 43/72 definisao prof. Rajko Tomović: »Za nas se razmišljanje formira na sledeći način: na koji način su metode upravljanja tehničkih sistema relevantne za druga područja. Pod izrazom metoda podrazumevam, pre svega, matematičko opisivanje zadataka, odlučivanje koje se temelji na matematičkim modelima ili nastaje uz pomoć računara« (str. 2111). »Tehničko« područje reči kibernetika ima, dakle, određenu, mogli bismo reći, matematizovanu osnovu koja uspostavlja relacije između kibernetizacije kao načina upravljanja sistemima i drugim područjima čovekove delatnosti (tu se misli i na tzv. humanitarne nauke) na način proveravanja validnosti matematičkih modela za ta područja. U osnovi kibernetike, kako se čini (i) području nauke o književnosti je, dakle, sakrivena matematizacija, tako da je fundamentalno delo iz tog područja, *Matematička poetika* Solomona Marcusa,² samo celovito razotkrivanje tog prisustva i sadašnja potvrda matematičke podloge svakog kibernetičkog pristupa literaturi.

Da bi razumeli Marcusovu sintezu, ne samo kao jedan od mnogih načina egzistiranja savremene nauke o književnosti, nego kao njegov temeljni principijelni način, moramo razmotriti oba područja, savremenu kibernetiku i savremenu nauku o književnosti, u onim vezama koje su za oba područja od suštinskog značaja i prema kojima lako od »opšte« kibernetike možemo da razlikujemo »književnu« kibernetiku.

Ne samo izrazi kibernetike, kibernetizacija, nego i povezivanje književnosti s područjem matematike i matematičke logike prouzrokuje u svesti nekritičkog publicističkog mišljenja određene kratke spojeve koji se, s polja, čine kao potpuno negiranje veze između kibernetike, književnosti i nauke o književnosti. Su-

biografija koju ne potpisujem lično

milutin ž. pavlov

U matičnim knjigama stoji da sam rođen
ispravno s podacima ulične tišine
keruša me oglasila i ja sam zvezdu pao u levo oko što suzom i danas
srce kola

Kamena noć se lomi o moja leđa za iskru dana
hridinom oka galeb gospodari
a krv peni žuč na zube
glupost mi čupa nerve iz dubokih rana
ja rukom u korenu trave
tražim svetlost gde će ljubav svet da žari

U mračnim taljigama se broji da znam kako sam vođen
ravno
na zracima lične prašine
suša me plastila i ja u gram gnezdu krao u evo soko što topuzom i nas
u grce bola

Neka ratnici zakopaju zlatne trube
ja ću naseliti ptice u prozoru maloga stana
kad moju smrt brestovi jutrom jave
Između jutra i večernje glazbe
sav sam jesenja loza u grlu vina
bez gozbe i klovnovskih daljina
Kamena noć se lomi o moja leđa za iskru dana

Jahali konje u čast cigle i matere i usta mi lipom zasipali
onda su doneli sanduk mrtve očevine a mene uspravili da hodam
tu na domaku mokrinskog humlja gde zvonar plevi krstače

Otac ispod strehe zakopao san s glavom ocnoga vida
odlazeći ladom niz Dunavo niz luke
gde su ružne devojke otvarale deltu Crnoga mora
za busen trave za busen ječma u hataru

Ja Hali potonje a vlast krigle i vere i pusta me noć kipom raspali
On meni da su poneli San žrtve Duk ptičevine a žene
da HO zdravili DAM
tu zna maku vinskog zumlja G. D. E. nar levi tače

Nebo je rukom i rebrom zakovao na moja usta
da pretačem Vreme u Nevreme
sada ptice mozgom čela kruže
kruže

Učen da gram blato
nema ringšpila gde se nismo tukli
ko zna dokle bi sve to trajalo da me Sveta Bokser nije nokautom
poslao u svet

Ubili su ga bez srama i stida
i jezik mu večerali na trpezi za krvave ruke
Danas je moje srce iver srčanih kora
možda strofa ili žica kad zube vežem uz gitaru
a pod strehom peni se krv gusta

Sen i Čen da glancam zlato
ma špila G. D. E. smo vukli
i ko dva prokle bi ove što lajalo sa salveta što Ser ranije autom
slao u splet

O kako spaliti ratno breme i seme
dok mrtav otac uz kičmu vatrenu užad puže
i nebom vode kruže tonu ruže i TO i NU i RU i ŽE

(odlomak)

sova

milan lalić

odavno
iz duplje huče dvojni ispovest
jedinim vokalom kog ima na jeziku
crtež na štitu s dvoglavom zmijom
praznog želuca s pamukom u ušima
ptica je i nije kad naveliko
tumači naš udes zadovoljna tminom

bezuba je mačeha suvog međunožja
što veza čvor do čvora po sećanju
na marginama knjige skupljajući slova
lepetom krila stara namiguša
s danom u očima i zebnjom u trbuhu

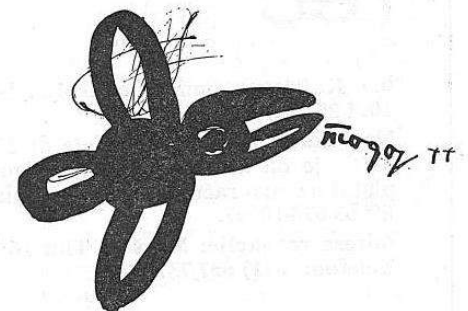
al
kog ćeš uveriti u svoju tajanstvenost
sumnjiva mudrosti uoči svanuća
ispred ogledala izraslog nadmočno
neuvidavna naša štedra rugalice
bez podlistka i starog pripeva
obnevidela pred svetom zauvek

*

zver govori
u moju senku došla je
budeći me u studeni
trošnim trohejom i prigovorom
razgrnuvši noć pritom
povrh nesna
sanjalica

tako obznanjuje smrt
van mene
onu stvarnosnu punu gliba
pevujući o nestajanju
usred rukopisa
nagluva

zmije u osvitu seća se
nakon silaska u svetlosti
dobivši izrecivost zauzvrat
u mojem prostoru
svevidna
kandžama pošla naviše

trag

dragomir brajković

MADIJE

Sad sam daleko duboko
Tvoje me ne vidi oko
Dok virim iz njega
Priroda

VEZE

Zima prođe, zima strašna, ljuta.
A iz nas, opet, sunca beže.
Tek sada znamo da nit smo samo
Što zimu s opštom zimom veže.

ZAPIS

Dragi su nama svi nemiri.
No dragi su nam svi pokoji.
Beskrajna sunca u nama leže,
(Al u nama su i večne studji),
I to je ono što nas veže
Pred pravim životom u kom stoji
Duh sveopšte ravnoteže.

ZAJEDNIČKA PESMA

Iz istog mraka
U svetačku zrelost leta.
»Sestre i Braćo, Istožiteljnici!
Naši životi — svici nad grobom sveta,
Kad sunca u njima zgasnu, u koju tamu
će otići?»

PROLEĆA

Opet će pleća staraca da ozelene.
Pod kožom, čuješ: potoci — života javke;
Poljanom belom na suncu bolesnik jezdi.
Iz neba samog, vidiš drhtave niču travke.

Jedinstva večnog iz svega niče trava:
To sedam nebasa noćas neko otključava.

LETO

Stišavaju se vatre petrovdanske.
Ta zemlja je zbilja.
Nebo postaje dalje za sto milja
Nego godine lanijske.

Svet spava u svojoj zrelosti.
Jedino ponekad, noću,
Dva bora u tebi zatrepere
Privikavajući se na samoću.

* * *

U strašnim mukama, Svemire, nastajući,
Deco, rođena u mukama, uz tuge i slavlja,
Jeste li dokaz da ljudsko srce ne stari,
Il grozno saznanje da smrt se obnavlja?!

TRAG

Samo će krilo prozora
Otvoriti se sred ponoći.
I sav će svet u svojoj jasnoći
Mimoći te.

Videćeš, kroz prozor, u noć
Izlazi tvoja soba.
Tako ćeš i ti iz svoga doba
U neko, tavnije, zakoračiti.

Samo će u ponoć čuti se
Skripa prozora. I mrak će biti.
Tako ćeš, jedne ponoći,
Nestati i ti,
Jer uzaludno te branim.

* * *

Ti beznačajnoj me veštini učiš.
Na primer, samoća lepa da je.
Tvoje su negve strašne jer vežu
Biće za biće, zemlju za beskraj!

* * *

Sve to što živi u tebi je:
I strogost zime, i žar leta,
I, ko magijsko prokazanje,
Na tebe pružene ruke sveta.

O grani, vidiš, srce ti zebe:
O, nema sveta izvan tebe!

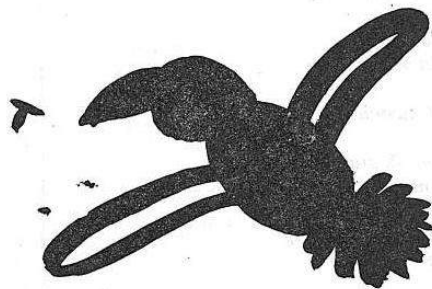
VEČNA PESMA

Godina gorkih šta je u tebi!
I tame prastare, šta je plač!
I mraka koji svetlost taj!
No, zaboravi! Poput mača
I posle godina sto
Na zubu bremena zasjaji.

PREOBRAZAJ

U dve se vode i deve
svetlosti vini.
U svezova se novih kolo skloni
I tamo gde je najtoplije
nek drugi budu, nek se vežu
ti samo lebdji, i samo prostor traži
tvoje je da ne nalaziš lažnu ravnotežu.

Preobrazićeš se u drugo
trajaješ na vatri predugo!

četiri pesme

rade obrenović

KOST IZ ZEMLJE

Kosti,
ta hrana biljaka,
trunu u zemlji.
Obnavlja se privid:
čovjek biljku jede
životinju jede
i kroz njih
krv predaka prima.
A njegove kosti
uskoro
hrana na trpezi
unuka.

SVETLOST IZ ČAURE

S. Almažanu

Otvaram čauru u kojoj ništa nema.
Čudno, nešto je bilo u njoj:
jedno ljubičasto oko izvađeno
iz srca
boje pukotine kamena.
S nevericom zatvaram čauru,
u rukama je prevrćem.
Nešto se kreće u njoj. Opet otvaram čauru:
izleće svetlost
koju htedoše zatvoriti.

LARVA U PROSTORU

Larva sumnje je otpočinula
pod trulom korom vremena.
Očekivala je porod i vatru
uverena da će izgoreti
kao drvo-svetinja
u koje je skrila oči zahumne.
Porod ostaje tren u vremenu
nakon što larva razbije
plameni okvir slike života.

JEZIK IZ SNOVA

Drvo — prostor razuma se širi
i zubima remeti protok
obnevidelih aorti.
Kost — poštapalica:
jedino jezik
izlazi iz snova
u suludoj žurbi
ka naselju smrti.
Razgoreva se plamen kosmosa
vatru lože kostima živih.

gladni jezik sitija

— socijalna pesma —

vojislav despotov

Cetiri pravca daleko od prvog putokaza, žurio da se smirio, netao malo vremena da prijatelju iz Novog Sada rastumačio besmrtnost, netao dosta reči da pesmu izbežio, formalno mrtav, izvukla tišina uši da bolje zvukne uobičajeni čuj, poslušna žičnost koja samo svira da je violinista (snimljena na ploči), koja uostalom ne voli sadržaj, zarekao se »od danas sišem eseje«, na pijaci razglasio tri pišle cvetne rime, domaćicama uvežbana uspravna biljka ručka mladosti, a taj ručak, to je tajna večera, karfiol zaduvan trčao do nedavne bašte, javio rodbini samo jednu vest, slučajno ga pratio da načinim, a najzad ipak začinim, iseckanost tog luka tražila domaće suze, prošetao sandale od mandale, porodio bajku koja govori o tome kako čarobnu dlaku treba tri puta protrljati i detinjstvo će pući kao kamdžija, dežurna sestra previla dežurnu smrt, vreme posete otkucalo shvaćene pomorandže, u dugim bolnim noćima smislio autobiografiju, štampao u kokainskom povezu, u Gradskoj biblioteci listao bicepse Popaja, vrsnog polemičara, iz binarske epohe vodu, aj, zahvatao, nemarnosti knjiga namignula kulturnim pištoljem složenoj polici, za bestseler ženskog tela izabrao levu bradavicu na osnovu desne, za schmerz godine izabrao mesec februar na osnovu strepnje broj dva, od čitanja zajorganila glavu, jastuk trebao da zna da sanja onako kako sanjati znati treba, bio košarkaš, planinar hormona, ubacio u mrežu reč veliko, reč progutala aplauzna riba, navijač gena, porasla za dva slova, dužnost da danas bude sutra umesto što je danas bilo sutra, prosto neznao to dubre kontinuuma, ugrejan vunom sa zaštitnim znakom pastira, zavetovan kvalitetu u decembru jedva da se drhti, slao molbu da zima bude leto jer svaka zima je zima za sebe, skakutao pod prozorom sociologije da padne snega, prijavio strpljenje uredu za patente, da je mirnoća uzbrdo veći izum od točka nizbrdo, nezamenljiva korist da vuk dlaku menja a tuš ni kadu, u toku dana očekivao sunce, u toku večeri pljusak neona po sitiju širem od gladi, u toku reke očekivao ribe, birao sisatu hegelijanku za igru dva napred dva nazad, staru a ove subote malo glasnije umočenu u koka-kolu, neshvatio brzinu od trideset i tri zeca na minut (gramofon), masnu gusku bez krila, ne letela dalje od dijamantskog nosa, zabodenog u srce savremenosti, koja ispušta jak stereo gak, nos srca, u tome čulo razuma grca, svaka debela reč štetna je bila, kao kost u grlu finog ofseta zaglavila se

tri pesme

milisav krsmanović

PRSTI

Gde li ste sakrili
svoje male prste

u čijoj su kosi
zapaljeni nokti

čiju kožu razdiru
ko ih čuva od nazeba

igraju li se lančići
po njihovoj peni

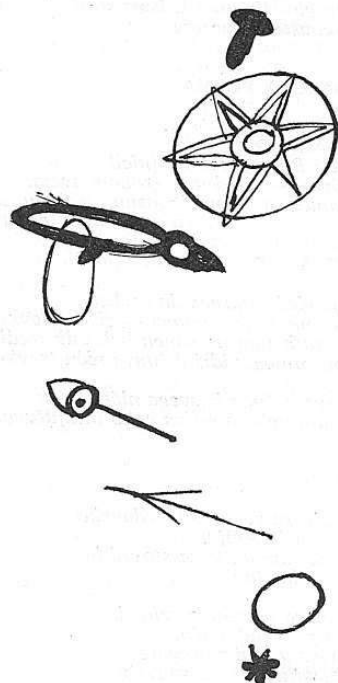
ko im donosi zvuk
i prekida snove

imaju li još miris
mladog putovanja

roje li im se misli
na dlanovima

šta li rade njihova
mlečna godišnja doba

pred nama je sve belo
sneg kao da je pokrio vreme

POSLEDNJE PTICE

Poći ćeš jedne večeri
u laganu šetnju parkom
ruke će ti tražiti plod

bakarne ptice na krovovima
nespretno će tresiti inje
s probušenih krila

kroz mrak će jaukati
muzičari promrzli
s ukočenim instrumentima

pred očima će se smenjivati
slike učaurene mladosti
korak će polako iznemoći

krik zloslutne misli
iznenada desiće se
i s njim će otići malo srce

zemlja će odnegovati
tvoju malu slobodu
i trag sačuvati u sebi

BILO BI

Bilo bi na tvom ramenu
ovog meseca sedam godina

propplanak u zagrljaju
i pucanj iz oka bi izleteo

poplave bi udarile
od daha bi se stvarale

niko te ne bi mogao
osvećljivati

u rukama bi imao jasan
put i sunčano doba

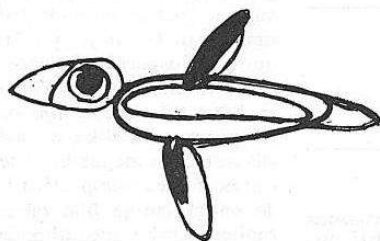
sad je sve prolitalo
i sraslo u zelenilu

ne zna ti se glava
ni hitre noge gde su

pokriven si toplotom
koju si sa sobom poneo

i ništa ti više ne treba
svet je sad nad tobom

ne umori se nikad
već rasti mlečnom travom

doručak

dragiša madžgalj

UČIMO SE GLADOVATI

Već mesec dana smo U planini,
učimo se Gladovati
po Jednom naučniku.

A po Njemu
Sve se može jesti,

Priroda je tu da je jedemo,
Večiti zalogaj gladnih.

I mi po Tom naučniku
Sve jedemo:
Zmije, Korenje, Mrave,
Čamotinju pečina.

Noću, krišom
spavamo s leškama
i sanjamo Mlade žene,
vitke Kao pruče
kako nam na Uskličnike
ukrčučene požudno naleću.

Ponekad nam dolete
ptice Setnoga peva,
one što se nikad
ne mogu videti,
samo im se Za pesmu zna.

I zmije, belouške, domile,
prevarene Mirisom
našeg ožnojenog Tela.

Predveče načeti Šuma cela
gleda Kako se častimo:
iz šlemova Pijemo
smrznuće Kišne kapi,
sok iz Mravljih kačica
i Svetlost iz tajnih
Sunčevih zdela.

Posle se Dobro uvijemo
svako u Svoju kožu
i strpljivo čekamo Mrak
da u njemu pojedemo
sopstveno Srce.

Kad ujutro Svane
složno svi
radimo Gimnastiku:
Kobac čereči pticu,
Ptica svrdla zmiju,
Zmija pogada Naše lice.

Samo Visoko hrašće
stoji Izvan ove igre
gore iznad nas.

I razdvaja nebo
Od nevidelice.

DORUČAK

Ovaram konzervu.
Unutra Zaklana životinja
Riče.

I rikom Zaposeda šumu
u koju smo pobegli
od njenih Mrtvih očiju.

A iz šume, Kao čopor,
gledaju me Preci.
Posvetili se Od gladi —
odavno su svi već sveci
što duge bele brade pređu
u niti Studeni
i njima optaču goleti.

I oni jedu,
Jedu, jedu,
sve će da nas pojedu
njihove goleti.

presvlačenje

slavko jendričko

LIFT MOJE MLADOSTI

U srcu šume
moje je gnijezdo

u srcu je gnijezda
kutija glazbe

stijenjem se uspinjem
stijenjem gubim

dlaku
hrabrost
i čistoću

dolje su:

nebo oblak
prasad boja

ne otvaraj
ne otvaraj

skupljam svoje lišće.

PRESVLAČENJE

U službi nebo je nisko:

presvlače krila presvlače
ptice prve do tebe

ništa ne razumiješ
ne boj se
udi!

nagon se
ne predaje
nagon lista

osjetljiviji je
i dublji
krajolik

od svega
što se vidi.

UMJETNOST VAŠARA

Western spaghetti
su naj
ozbiljnija

pučka umjetnost
ubijanja

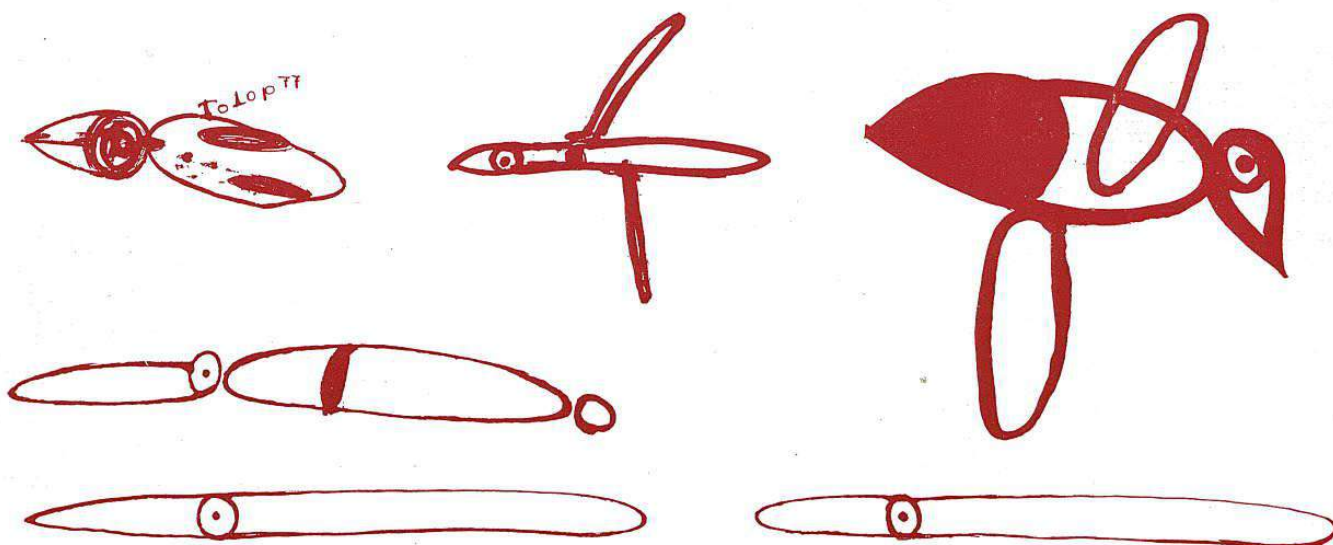
u društvu koje
u
sebe
sumnja

moguće je cenzura
moguća
slika
stvari

inteligencija umjetnost vašara
doživljava
kao
vic

vizualno pjesničko osjećanje
koje ne izražava
muškost

nego sebe spašava
u
vještini
montaže.

BOŽIDAR ŠUJICA

NEPRESTANO MUŠKI MLADI

tri pesme

*Neprestano muški mladi
Jer su uzeli oblik vetra
Borovi Borovi Borovi
Sa vlaknima svemira
Provučenim kroz žile
Kučkinom jednostavnosti
Vuku sokove iz
Okamenotina i ledenjaka
Borovi Borovi Borovi
Osmelili su svoje kretanje
I nadživeli do jilje zvezde!*

NAJLEPŠE ŠTO IKAD

*Najlepše što ikad
Viđeh: to je ovog
Jutra: mišičav plamen
Crven nemerljiv propet
Do sunčevog tocila*

*Gle: živce svetla
Uvlači kanapima
Krvi: u kamen
U matricu Zemlje
Tkačko tržište žila!*

U PROŠLOJ GODINI OSTAVILI SMO SVOJU SNAGU

*U prošloj godini ostavili smo svoju snagu
Velika beše kompozicija a mali peron
U prolazima podzemnim potrošene su rezerve hleba
O narasli hlebe sa krilima sirotinje
Ne ne uči pravila jer jednom kad se
Nauče pesme neće više ništa
Pretskazivati!
Neka je menjanje ime tvog hleba!
Snaga koja je pokrenula veliku vrućinu
Neka na jednom mestu sakupi
Sve što je za rasplamsavanje!*